

ANALIZA METODELELOR DE CROIRE A ÎMBRĂCĂMINTEI PORTULUI POPULAR ROMÂNESC

CANGAȘ Svetlana¹, FLOREA-BURDUJA Elena²

^{1,2}Departamentul Design și Tehnologii în Textile, Facultatea de Design,
Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, R. Moldova
e-mail: svetlana.cangas@dt.utm.md, elena.florea@dt.utm.md

Rezumat: Valorificarea tezaurului de artă populară este una din problemele primordiale și importante atunci când epoca industrializării și digitalizării au lăsat prea puține mostre ale acestuia. Tendințele către economia verde, renașterea costumului popular și nu în ultim rând digitalizarea sunt mecanismele și acele hotare care ne permit obținerea unor rezultate relevante și actuale astăzi pentru un produs sustenabil. Costumul popular românesc ne oferă o varietate considerabilă a formei îmbrăcăminte. Studiul și redescoperirea tehnologiilor de fabricare a textilelor, studiul modelelor de croi care sunt destul de variate, diferențiind de la o zonă etnică la alta, studiul componentelor costumului popular destinat purtării în diferite anotimpuri sau perioade ale anului, studiul compunerii și simbolismului grafic oferit de elementele de garnisire ale produselor de port popular sunt principalele direcții care ne asigură nu numai păstrarea patrimoniului, dar și redescoperirea noilor trasee de dezvoltare ale designului. Analiza formei cămășii, cioarecilor, izmenelor pentru bărbați și cămășii pentru femei realizat prin utilizarea modelării digitale 3d, după metodele de croire și asamblare oferite de studiile în etnografie, realizate în secolul trecut, pentru costumul românesc, au permis evidențierea particularităților de poziționare a îmbrăcăminteii părții superioare și inferioare ale corpului. Analiza componentelor costumului popular românesc pe multiplele zone etnice și în special Țara Oltului, Ținutul Pădurenilor și Bran, alese aleatoriu, au permis identificarea proporțiilor și lungimii părților îmbrăcăminteii purtate la sf. sec. al XIX-lea și înc. sec. al XX-lea, concluzii, utilizate ulterior pentru compararea rezultatelor oferite de modelarea digitală 3d a formei cu introducerea modificărilor necesare în schemele de croire pentru o poziționare mai reușită a îmbrăcăminteii.

Cuvinte cheie: cămașă, cioareci, izmene, guler, poale, pavă, pumnari.

1. INTRODUCERE

Costumul popular a păstrat rădăcinile tradițiilor și este prioritar în identificarea culturală prin semne ale decorului și cromaticii utilizate, prin semne ale liniilor de coasere, dar și formă și tip al reperelor, ulterior formă a

produsului de îmbrăcăminte. În comunitatea socială din zilele noastre se mizează în bună parte la fel ca milenii în urmă pe semne și imagini vizuale cu o mare capacitate de semnificare. [1] Identitatea culturală a tezaurului de artă populară, în epoca globalizării, contribuie la democratizarea socială și aprecierea în întreaga lume. Structura morfologică a costumului popular românesc se configurează pe două epoci: costumele „vechi” care se purta în jurul anilor 1890 și costumele „nou” care se purta în anii de după 1930. [2] Costumele populare românești și costumele din R. Moldova au trecut prin aceleași etape de dezvoltare. Pentru costumele populare din R. Moldova, secolul al XX-lea a fost unul de influență, în care se trece prin perioada de împrumutare și intercalare a simbolurilor autentice, mixându-se ușor tradiții a diferitelor zone etnice. Apariția de ustensile mecanizate, a contribuit la utilizarea asamblărilor realizate cu mașina de cusut în costumele purtate zi cu zi. Însă costumele de sărbătoare, de zile mari, se realizează integral manual. Aranjarea cap la cap, fără deșeuuri, a reperelor în foia de material și tradiția de croire a costumului de zi cu zi din bucăți patrulate se păstrează.

Studiul mostrelor costumului popular în muzeele localităților republicii a identificat influențe și prezența diverselor etnii cum ar fi: bulgari, germani, slavi, evrei, armeni, ucraineni, etc. Dar și târgurile organizate în preajma orașelor adunau diverse etnii și culturi care au contribuit la diversificarea și îmbogățirea tezaurului de costume populare. În așa fel costumele populare sunt conservate, prin acumulare din diverse tradiții și dezvoltare a propriei identități, o varietate impunătoare de elemente estetice active și prioritare cum ar fi: grafica și cromatică broderiei, dantelele, zone de amplasare a ornamentului, forma caracteristică a îmbrăcăminteii, etc. Deși urbanizarea și industrializarea care la sfârșitul secolului al XIX și începutul secolului al XX este una considerabilă și amenințătoare pentru conservarea vestigiilor populare, pentru 1930 constituind 4.023 întreprinderi pentru 117.016 locuitori ai Chișinăului [3], costumele populare totuși s-au păstrat și a rămas un produs autentic. În scop de comparație a formei costumului popular în această comunicare se va analiza costumele populare românești din Bran, Țara Oltului și Ținutul Pădurenilor.

2. PROPORȚII ȘI PIESE COMPONENTE ALE COSTUMULUI POPULAR

Costumele populare din R. Moldova are o structură mai mult unitară, caracterizându-se la femei prin cămașă și fote, la bărbați cămașă și izmene sau bernevice cusute din pânză rezistentă de casă. În portul popular

românesc, dar și cel din republică cămașa bărbătească este lungă până la genunchi și mai jos de ei, făcută din pânză groasă de casă în zi de lucru și din bumbac subțire de sărbători. [2] Lungimea cămășii pentru bărbați în sec. al XX-lea variază de la lungimea până la genunchi frecvent întâlnită în cămașa de la înc. sec. al XX-lea și lungimea de până la șold și mai sus de șold la mijlocul sec. al XX-lea. Oricât de mult nu am răsfoi diverse surse și literatură etnografică, cămașa pentru femei se caracterizează prin lungimea de până la merșor sau puțin mai sus de acesta, la 10-15 cm mai sus. În sec. al XX-lea anii 50 întâlnim cămașa pentru femei sau poale de lungimea de 10 cm după genunchi. Legătura portului popular cu viața socială îl face să apară ca un fenomen în continuă transformare, adaptându-se necesităților mereu în schimbare ale vieții. Și atunci ca toate fenomenele de cultură materială, costumele populare sunt supuse evoluției. [2] Costumele populare românești sunt destul de variate prin componente și forme ale îmbrăcămintei. În lucrarea „Costumele populare românești din Transilvania și Banat” de Paul Petrescu se menționează că: „Costumele din Moldova și Moldova de Nord au o structură și mai unitară decât cele din Oltenia și Muntenia. Varietatea costumului moldovenesc constă în ornamentică și cromatică deosebită care face ca pe marea arie a costumului moldovenesc femeiesc să se poată distinge mai multe zone.” În scop de analiză a formei, reperelor și simulare digitală se prezintă succint descrierea cămășilor pentru femei și bărbați, pantalonilor pentru zonele etnice românești cum ar fi: Țara Oltului, Ținutul Pădurenilor și Bran alese aleatoriu, dar și prezentând diversitate la vechimea considerabilă a elementelor și produselor de port popular.

Bran este o zonă etnică cu diverse influențe ale vecinilor și costumului orașenesc. Populația din această zonă se ocupă de agricultură și viticultură. Subzonele din preajma orașelor se caracterizează prin vestimentație de vechime 100-150 de ani cu influențe considerabile ale industrializării care au contribuit ca „costumele locale de tradiție țărănească să se piardă cu desăvârșire”. Cămașa pentru femei se lucrează din pânză albă de bumbac. Se caracterizează prin răscoiala gâtului prelucrată cu un fir de panglică îngustă de tipul bentiței. Mânicile la terminație pot forma uneori „fodori”. Poalele albe sunt simple se lucrează la fel din pânză de bumbac. La marginea de jos poalele uneori se pot ornamenta cu colți festonați.

Cămașa pentru bărbați se confecționează din pânză albă, groasă, de cânepă sau bumbac. Are o lungime de până la genunchi, „este croită drept” presupunem că este de siluetă dreaptă, cu mâneci tubulare drepte nestrânse în manșete, gulerul drept îngust. Modelul de cămașă nouă are mânicile încrețite pornind din umăr și un guler mare răsfrânt. Mânicile se pot prinde

În „pumnari” de lățimea tradițională 7-10 cm. Partea inferioară a corpului se îmbracă vara cu izmene și iarna cu cioareci de croiala clasică românească. Cioarecii se lucrează din țesătură de pănură albă. Atât izmenele cât și cioarecii sunt „lucrați strâmt pe picior”. În unele subzone se pot completa cu manșete răsfrânte la terminație, destul de late (până la 15 cm).

Țara Oltului este așezată la poalele munților într-o depresiune alungită pe direcția est-vest al cursului Oltului. Principalele ocupații în această zonă sunt agricultura pe un pământ nu prea roditor și creșterea vitelor și a oilor. Costumul popular este purtat oriunde și oricând, practic de toate păturile sociale, din care motiv acest costum se dezvoltă continuu împrumutând și păstrând în același timp diferite elemente ale costumului. Cea mai veche cămașa pentru femei din această zonă este cămașa „cu poale” care se compune din două părți: „brâu”-partea superioară și „poale”-partea inferioară. Croiala „brăului” constituie șase foi drepte din care două foi formează pieptul, una-spatele, iar câte o foaie și jumătate formează o mânecă. Mânicile se termină cu o „brățarușcă”. Se poate finaliza și cu o manșetă de lățimea 4-5 cm, numită „pumnași” care poate fi și detașabilă. Gura cămășii sau „brăului” se leagă în față cu „baiere”. Mijlocul corpului se prinde în „cingătoare”.

Cămașa pentru bărbați în Țara Oltului este de două tipuri. Vom prezenta cămașa de tip mai nou, numită „cămașa nemțească” în care se regăsește influența portului orășenesc din perioada interbelică. Gulerul și pumnașii de lățimea 7 cm se pot purta drept sau răsfrânt. Lungimea cămășii este de până deasupra genunchilor. Cioarecii îmbracă partea inferioară a corpului și se realizează din pănură albă. Croiala este simplă constând din „tur” și „craci”.

Oamenii din Ținutul Pădurenilor datorită localizării se ocupă cu lucrări la pădure și creșterea vitelor. Agricultura este o ocupație mai dificilă, ogoarele fiind deseori așezate în terase. Cămașa pentru femei se deosebește prin adâncimea de până la brâu a deschizăturii sau de fapt aceasta nu este încheiată deloc în față. Mânicile se termină cu „fodori” mari ce pornesc din „brățări prin creț”. Poalele cămășii sunt albe, simple fără alesături sau cusături și sunt croite din trei foi de pânză groasă. Cămașa se distinge prin trăinicie și masivitate, lucrată din pânză groasă de fuior de cânepă sau bumbac și se croiește din cinci foi de pânză. Croiala este cea clasică românească.

Cămașa pentru bărbați se deosebește prin gulerul înalt și drept, manșete înalte ale mânicilor numite la fel „pumnași”. Cămașa are o lungime de până peste genunchi. Bărbații îmbracă partea de jos a corpului cu izmene de croială simplă care se poartă de obicei băgate în „toloboni”.

3. ANALIZA ȘI VIZUALIZAREA FORMEI PRODUSELOR DE PORT POPULAR ROMÂNESC UTILIZÂND MODELAREA DIGITALĂ 3D

Figura 1: Forma cămășii populare pentru femei, vedere față, spate, prezentate pe manechinul digital de mărimea (170-88-96): a) din zona Bran, b) Țara Oltului, c) Ținutul Pădurenilor
[simulare clo 3d – realizat de autori]

Cămășile pentru femei în zonele luate în studiu sunt cu poalele atașate stanelor. Deși, cămășile pentru femei pot fi cu poalele făcând corp comun, cu poalele atașate stanelor, dar și cu poalele separate de stan. Clinii în cămăși sunt dreptunghiulari, dar prezintă deseori și forme neregulate cloșate. Ei se cos muchie la muchie, fie muchie dreaptă pe dreaptă, fie oblică pe oblică, dar și dreaptă pe oblică. [4, 5] În figura 1 se prezintă forma cămășilor populare pentru femei realizate în corespundere cu metodele de

croire și asamblare adunate de Paul Petrescu pentru care sau păstrat dimensiunile în cm, forma și croiala reperelor, dar și modul de asamblare al acestora. Toate cămășile pentru femei (fig.1) au stanul și mânecile adunate în jurul gâtului încadrându-se în tipul carpatic, numit și „ie”. Pentru o poziționare și drapare corectă mijlocul manechinului este prins în cingătoare în conformitate cu portul popular. Luând în considerație proporțiile și poziționarea produsului de tipul cămașă prezentat în diverse fotografii și descrieri sa considerat necesar de utilizat manechinul de dimensiunea 170-88-96 ca fiind unul comun pentru toate trei tipuri de cămăși. În urma simulării se observă că mânecile cămășii, în special în costumul de sărbătoare, prioritar se purtau mai lungi (fig.1). Cămășile pentru femei de tip ie, prezentate în articol, în zona gâtului, brățării denotă o formă destul de drapată. Pentru fața produsului în toate trei modele se utilizează doi lăți de material sau 80-84 cm încrețiți pe 16-18 cm. Mânecile se croiau dintr-o foaie și jumătate, ceea ce constituia 60-61 cm, încrețite pe „brățărușcă”, „pumnași” de 19-20 cm.

Cămășile pentru bărbați după modelul vechi nu sunt cusute pe linia umărului (fig. 2, 4). În conformitate cu modelul nou apărut în sec. al XX-lea pot avea cusătură pe linie dreaptă, pe linia umărului oferind de fapt, aceeași siluetă și mod de drapare de tip tunică, dar deja cu cusătură (fig. 3).

Figura 2: Simulare digitală în clo 3d a cămășii și cioarecilor pentru bărbați din zona Bran, mărimea (182-92-100-41), [realizat de autori]

Cămășile, realizate în corespundere cu metoda de croire propusă de același autor, Paul Petrescu, oferă siluete destul de largi (fig. 2, 3, 4) cu lungimea de până la genunchi și mai sus. Cămășile și pantalonii pentru

bărbați, luând în considerație proporțiile și lungimea produselor recomandate de tradiția de purtare, sunt îmbrăcate pe manechinul destul de înalt cu dimensiunea de 182-92-100-41. Poziționarea cămășii și cioarecilor pentru bărbați din zonele Branului (fig. 2) este una defectuoasă. Pentru fața și spatele cămășii a fost necesar de adăugit un reper central din insuficiență de lungime și revăzută lungimea liniilor de coasere pentru cioareci care se îngroșează în zona genunchilor.

Figura 3: Simulare digitală în clo 3d a cămășii și cioarecilor pentru bărbați din Țara Oltului, mărimea (182-92-100-41), [realizat de autori]

Figura 4: Cămășa cu clini și izmene în costumul popular pentru bărbați din Ținutul Pădurenilor, mărimea (182-92-100-41): [realizat de autori]

Cămășa pentru bărbați din Țara Oltului este de tip nou cu influențe orășenești. Gulerul drept, manșetele destul de late și lungimea de 18-20 cm după linia șoldurilor oferă o silueta mai largă frumos drapată în mâneci (fig.

3), dar totuși comună cu tipul de cămăși din republică de siluetă dreaptă cu platcă și fără, drapate moderat. [6, 7] Drapajul stanului cămășii din Țara Oltului (fig. 3) este format din patru foi de material, două pentru față și două pentru spate. Metoda de croire și asamblare a cămășii cu clini și izmenele din Ținutul Pădurenilor (fig. 4) a oferit o poziționare reușită a produselor atât ca lungime cât și ca drapare. Izmenele scurte se garnisesc la terminație cu dantelă destul de lată de 8-10 cm în așa fel acoperind piciorul puțin mai mult și oferind produsului o lungime tradițională.

Cămășa și cioarecii pentru bărbați din Bran au fost remodelați. Varianta corectată de cămășă și cioareci se prezintă în figura 5.

Figura 5: Cămășă și cioareci pentru bărbați din zona Bran

4. CONCLUZII

- ❁ Populația românească din zonele etnice luate în studiu se ocupă de agricultură și viticultura. Aspectul exterior al îmbrăcăminte, materialele din care se realizează, forma sunt în strânsă corelație cu tradițiile culturale, dar și amplasare geografică și nu în ultimul rând ocupațiile populației. La rândul său acestea impun posibilități de drapare și particularități ergonomice în purtare care influențează și determină forma de îmbrăcăminte.
- ❁ Se propun șase modele a îmbrăcăminte populare simulate digital care se pot utiliza în calitate de date inițiale pentru diversificarea și adaptarea altor mărimi de produs. Utilizarea tehnologiilor digitale pentru simularea, vizualizarea și analiza poziționării formei îmbrăcăminte contribuie la reducerea de timp și materiale cum ar fi: pânză țesută în casă, manechine, utilaje de cusut, lucrători, ș.a.
- ❁ Asamblarea îmbrăcăminte populare croite din repere de forma patrulateră cu pavă pentru lejeritatea mișcării mâinilor și pavă, tur pentru lejeritatea mișcării picioarelor și craci ai pantalonilor dintr-o foaie de

material, precum și deseori însuși forma pantalonilor utilizând editoarele digitale 3d este destul de complexă și presupune folosirea liniilor și punctelor constructive de marcaj suplimentare cu rol de indicatori de asamblare al reperelor.

- ❖ Vizualizarea formei utilizând simularea 3d în cazul îmbrăcăminte populare contribuie la identificarea gamei dimensionale a purtătorului. Pentru studiul de caz realizat în comunicare, respectând proporțiile și poziționarea costumului descrise în literatura și fotografiile cu conținut etnografic, sa stabilit, că metodele de croire și asamblare a cămășilor pentru femei, bărbați precum și pantaloni din Banat, Țara Oltului, Ținutul Pădurenilor prezentate în „Costumul popular românesc din Transilvania și Banat” de Paul Petrescu sunt pentru purtătorul feminin de mărimea 170-88-96 și purtătorul masculin de 182-92-100-41.
- ❖ În urma simulării digitale sau observat deficiențe în poziționarea ciorecilor pentru bărbați din zonele etnice Bran. Remodelarea reperelor a acestor produse prezentate în simularea 3d din figura 5 a permis o poziționare mai bună, fără a utiliza resurse materiale suplimentare.

5. BIBLIOGRAFIE

1. Buzilă, V. *Costumul popular din Republica Moldova*, Ghid practic, Chișinău-2011, 170 p.
2. Petrescu P, *Costumul popular românesc din Transilvania și Banat*, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1959, 145p, 9 planșe.
3. Gh. Buzatu, *Enciclopedia României I*, Editura Tipografică Moldova, Ediție anastatică, Iași, 2020.
4. Hedving-Maria Formagi, *Portul popular din România*, Alcor Edimpex, București, 2021, 251p, ISBN 978-606-8718-21-7
5. Buzilă, V. *Retorica vestimentară: cămașă cu altiță, Retic of dress: the blouse with “altița”*. Chisinau: S.n., 2022 (Lexon-Prim), 311p., ISBN 978-9975-163-16-3.
6. Cangas S, Florea- Burduja E, *Digital revitalization of popular port products*. Journal of Social Sciences 2022, Vol. V (3), Technical University of Moldova (Publishing House) „Tehnica UTM” (Printing House), September, 2022, 168-179 pp. ISSN 2587-3490, eISSN 2587-3504 DOI: 10.52326/jss.utm.2022.5(3).13 Available: <https://jss.utm.md/2022/10/04/digital-revitalization-of-popular-port-products/>
7. Cangaș, S; Florea-Burduja, E. *Clothing product of the folk costume with a utility and symbol-apron role*, Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасного дизайну», м. Київ, 27 квітня 2022 року: КНУТД, Том 1. 303 с., ISBN 978-617-7506-98-9.